Ч. 11. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 16. березня 1930 р. Рік XXXII.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодинокє число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

Нездорове явище.

В „Новому Часі“ з дня 7 березня ц р. є допис зі Станиславова: „Український часопис в Станиславові“. Читаємо там між іншим таке:

„Є надія, що часопис зачне виходити вже в найблищому часі. А потреба його велика: зважити тільки, кілько то справ, звязаних з українським культурним і економічним життям Станиславівщини знайшлоби відповідне освітлення й обговорення в такому місцевому часописові. Взятиб хоч наприклад кволість нашого промислового й купецького життя, яка дає багато до побажання, а тимчасом не має де його як слід обговорити. А прецінь міста далеко менші від Станиславова мають свої часописи прим. Яворів, Тернопіль, Коломия, в останньому часі Богородчани, а навіть 'Калуш задумує видавати свою ґазетку“.

Ми нарікаємо на те, що маємо заслабу свою пресу, що маємо замало ґазет. На тій підставі ми повинніби радіти, що ось появиться ще одна наша ґазета. На жаль радости в цьому мало. Навіть гірше — є це в наших теперішніх умовинах дуже невідрадне, хоробливе явище, якому не можна потурати.

Не відмовляємо ініціяторам ґазети у Станиславові добрих намірів і не осуджуємо цього прояву їхньої активности. Але у звязку з нашими теперішніми умовинами мусимо ствердити, що ці добрі наміри і свою активність вони скерували на невластивий шлях.

Перш усього пригадаймо собі тут засаду, що краще щось одне здорове і сильне, як десять хирлявих і немічних. Идучи за цією засадою, мусимо поставити собі питання, що важніще: чи скріплення наших існуючих ґазет, чи творення щораз то нових?

Це питання не є маловажне, навпаки, воно є першорядне. Ось вимовний зразок: Наше сільсько-господарське Т-во „Сільський Господар“ видає вже 16-тий рік свій орґан „Сільський Господар“. В минулому році цей орґан поширено і він набрав такого змісту і форми, що хоч і перед Заходом, то не булоб сорому. Але по році ми бачимо його знов лиш у скромній формі і у зменшенім обємі. Зате появляється нова сільсько-господарська ґазета „Нове Село“. Чи ми на цьому зискали? Ні, лише стратили, хочби навіть нова ґазета була найліпшою. Далеко більше користи для народнього господарства булоби, колиби більше сил згуртувати біля орґану „Сільського Господаря“, зробити його орґаном світової міри, добути для нього як найбільше передплатників і найголовніще — дати „Сільському Господареві“ змогу поставити як найширше справу розбудови нашого сільського господарства.

Візьмім тепер нашу політичну пресу. Чи збільшиться наше значіння і чи матимемо більшу користь з преси, коли кожний повіт матиме свою ґазету, а наш одинокий щоденник „Діло“ не вийде з кволости своїх шести сторінок? Напевно ні! Кожний чужинець запитає нас у першу чергу, скільки ми маємо щоденників і скільки вони мають накладу. І один щоденник та кілька тисяч накладу (мавіть не 10.000!) на нас кілька мілїонів напевно не промовить йому до серця. Те саме й для нас унутрі: 10 повітових орґанів не дасть нам 10-тої частини того, що дасть один добрий щоденник.

Це один бік справи, який промовляє проти нових маленьких повітових ґазет. А тепер погляньмо на інший бік.

Кожний повіт має свої ріжні справи, які ніби то цікавлять лише даний повіт. От хочби промислове й купецьке життя Станиславівщини. Але чи справи кожного повіту не цікавлять усіх повітів разом, усього народу? Не тільки цікавлять, але дуже близько обходять, бо з того складаються справи нашого цілого народу. А вже відома річ, що провінціональна ґазета рідко виходить поза свою обмежену провінцію. У теперішню пору ми мусимо дбати про як найбільшу централізацію нашого народнього життя хочби у протиставлення до нової польської політики на наших землях, т. зв. реґіоналізму, який стремить до нашого розбиття на провінції.

Проти провінціональних ґазет промовляє в неменшій мірі матеріяльний бік справи. Ґазета лише в дрібній продажі коштує гроші, але її видавання міриться тисячами-десятками тисяч золотих. Відомо, що на наші громадські ціли обтяжене головним чином свідоме громадянство. Новий видаток впаде новим тягарем на те громадянство у відносних районах. У теперішню тяжку скруту це не лише не бажане, але й шкідливе.

І ще один момент. Напевно жаден повіт не передплачує такої кількости ріжних ґазет, щоби того вистарчило на видавання одного доброго тижневика. Чи в такому разі доцільно видавати в такому повіті ще окремий орґан? Ні!

Цих кілька думок слідби взяти на увагу не лише тим, що тільки що задумують видавати свої провінціональні ґазети, але й тим, що їх вже видають. Це наказує не інтерес даного повіту чи воєвідства, але інтерес цілого народу. Заки почнемо розбудовувати нашу провінціональну, скріпім належно існуючу загальнонародню пресу, яка без виїмку є в дуже тяжкому становищі.

—o—

Польський державний буджет.

Від часу відбудови самостійної Польщі її державний буджет скаче з року на рік щораз більше в гору. В цьому році досягнув він у своїх видатках 2.947,671.861 зол. Кругло коло трьох тисяч мілїонів мається видати в одному році на потреби майже в цілости консумційного характеру.

Коли візьмем під увагу скількість населення в Польщі в числі 30 мілїонів душ, то вийде чистого видатку на душу по 100 зол. в одному році. А як розважимо, що це населення в своїх 65% є хліборобське, стане ясним, що якраз ці великі тягарі спадають на дрібні карловаті господарства. Дотеперішні крики купців і промисловців на великі податкові тягарі не мають основи. Вони нарікають, що за поволи побільшують свої маєтки. Зате є фактом. що всі податкові тягарі, які на них наложено, переходять посередньо на консумента, отже на найбіднійшого хлібороба і робітника.

Визначні польські економісти, а навіть загранична преса, стверджують, що в польській державі буджет не сміє переступити суми двох тисяч мімїонів зол., коли має бути удержаний нормальний фінансово-економічний стан. Нині ця норма переступлена на 30% власної спроможности і сили краю. Що це значить? Відповідь легка. Населення, котре в біжучім році терпить велику біду, мусить бути приготоване на ще тяжші наслідки ухваленого буджету в слідуючім році.

Не хочу вглублюватися нині в подробиці буджету. Зазначу тільки загально, що польські посли і уряд роздули до остаточних меж свій буджет у видатках, а з цим і в прибутках, під примусом широко закроєних плянів в господарюванні, що так скажу, „на експорт“, для заграничної великодержавної політики. Молода держава, без розвиненого промислу і торговлі, без відповідного матеріялу (крім сирівця: нафта і дерево) на вивіз, без належної еміґраційної і митної політики, при подавляючім числі убогого хліборобського населення, — удержує одну з найбільших армій в Европі. Близько мілїон урядовців з родинами живе на державнім жолобі, а до того з року на рік коло 200 000 безробітних вичікує державної помочі. Заграничні польські дипльоматичні станиці платні декуда дорожче як американські, чи німецькі. Великі суми, видавані на пропаґанду та міжнародні зїзди і конференції, а до того понад фінансові сили витрачувані капітали на непродуктивні ціли (будова конзулятів, купування диванів по 800.000 зол., автомобілі, репрезентаційні кошти і т. п.). Отсе причини, які приневолили обтяжити громадян Польщі так високим буджетом.

Зате справи, які вимагають направи життєвих відносин, не знайшли при ухваленні буджету належного зрозуміння. Інтереси найважнійшої суспільної верстви — хліборобства трактовано з виразною байдужністю, а такі справи, як фонди на розбудову шкільництва, селянські посли розвязували з великим трудом. На поміч для безробітних робітників по містах призначено на цей рік аж 42 мілїони зол. — але з того селянин т. зв. „халупник“, котрий може майже 9 місяців є безробітним, до цеї допомоги доступу не має.

Тут знову виходить цікаве явище. Соткам тисяч робітників через довгі тижні і місяці уряд виплачує зовсім непродуктивно і даром великі суми. Але зате наших селян виганяється на безплатні роботи по дорогах або здирається з них останній гріш на дорогові податки. Чи не булоби краще, якби уряд, замісць кидати безробітним великі суми як жебранину, постарався про працю для цих робітників? Великі простори землі не відбудовані, головно в наших сторонах, дороги лихі і т. п.. отже якби за ці великі суми, вкладані як запомоги, уряд дав людям варстат праці, чи це не булоб кориснійше?

Правда, має держава також свої підприємства і власні землі, як: копальні, фабрики, ліси і лани. Але з них не має великого хісна, навпаки — завдяки бюрократичній системі і численним урядникам дуже часто має недобір. Одиноке джерело, яке має дати змогу вирівнати ці величезні запотребовання, є підприємства, як: залізниці і почта, а також монополі. Ґрунтовий податок остане той самий, але зате мусить подорожіти залізниця, тютюн, сіль, нафта, спірт і т. п. Подорожіють промислово-торговельні податки, подорожіє заробітня платня, а тимсамим ослабне здібність набування. Хто понесе ці тягарі? Знову наш робітник і селянин, як найчисленнійший консумент.

Спитає хтось, що робили наші посли при такім ухваленні буджету? Наші відпоручники на буджетовій комісії, а відтак і на соймі виказували всі хиби і недостачі буджету; головно боролися за інтереси нашого хліборобського населення. Виказували зубожіння села, дешевість рільничих продуктів, недостачу заробітків, упадок господарства, упадок науки і моралі. Одначе все те у польських послів не знаходило зрозуміння. Їм байдуже, що наш брат на рівні з поляком платить податок, дає рекрута і повинується всім законам. Вони ще бажають, щоби ми виреклися свойого імени, та віри батьків, бо це одна з найбільших перешкод великодержавности Польщі! Думавби хтось, що якби це сталося, то для нашого брата відносини покращалиби. Де там! Запитайте польського хлопа, чи він краще почувається? Те, що говорив голова польського „хлопського стронніцтва“ посол Домбський, є найкращим доказом фальшу „сильних міра цего“ супроти селянства.

Тому й Український Клюб заложив енерґічний протест проти неприхильного трактування нашого народу і голосував проти цілого буджету. Наші посли заняли до буджету тим більш противне становище, що не принято в нім ані одного нашого внесення в справах господарських і освітніх. Навіть польські ліві, нібито — поступові партії голосували проти наших дуже скромних внесень, що домагалися помочі українським інвалідам, вдовам і сиротам, нашим студентам і школам, а також Сільському Господареві і Просвіті і ін. Тут вилізло ціле фарисейство тих, які нас знають тільки тоді, коли самі знайдуться в біді. Голосовання над нашими внесками в соймі в дні 10. лютого ц. р. дало нам ще зайвий раз доказ, що нам треба шукати виходу тільки у власних силах і викресати той шляхотний огонь, який жевріє серед наших неоцінених селянських і робітничих українських мас, а який допоможе нам вийти зі скрутного становища.

Пос. Д. Великанович.

З одного казанця.

Спільний „котьолок“ або казанець у нас відомий: ним дорікали і примирювали москалі українців, коли українці почали будувати свою державу окремо від Москви, а москалі сунули на Україну, щоби закріпити на ній свою московську владу. І найшлось тоді таки багато українців, яким стало жаль спільного казанця, і своєю легкодушністю вони допомогли москалям цупко прибрати до рук Україну. Москалі почали тоді заводити справжній спільний казанець у всьому. То їв москаль з українцем з одного казанця на фронті, а тепер засідає їсти з одного укр. казанця і дома. І щойно тепер збагнули українці, що спільний казанець це зовсім не така гарна штука, як вони собі її уявляли в часах революції. Тепер вони відхрещуються від цього, а за це попадають до тюрем, на заслання, під стінку; тепер вони раді втічи від спільного казанця в світ за очі і багато з них таки втікає зі своєї землі.

Як-же то виглядає цей спільний казанець? А просто — спільний та й годі. Людина не повинна мати нічого свого; все — наше. Отже земля — наша, хата — наша, праця спільна, їжа — з одного казана; навіть про свою душу не має людина права сказати — моя; вона також спільна і право до неї має лише московська комуністична влада.

Мав наш селянин землю. Скільки там її не було, але була своя. А тепер попереорювали межі і сказали йому, що вона спільна. Заводять, як ми вже писали, т. зв. колєктивізацію. Буде селянин землю орати, сіяти, а зі збору заберуть що буде призначено „по пляну“ для держави, а селянинові оставлять „казьонний пайок“. Вистарчить його на прожиття, то й добре, а не вистарчить, то хай вже вибачає. В імя комуністичного ладу, скажуть йому, можна й поголодувати. І це не байка, а справжня дійсність. Адже ще заки попереорювали селянські межі, то селянин мусів віддати державі те, що призначено „по пляну“, хочби мав збіжа купити, як у нього не вродило. Більшовики розробили собі на пять літ такий плян, скільки вони мають кожного року зібрати збіжа, і ото хоч лусни, а хліб достав, бо так у пляні написано. Ясно, що коли тепер землю будуть управляти разом, то перш усього забереться те, що приписано по пляну, а селяне будуть мусіти задовольнитися рештою.

Спільних хат наразі по селах не заводять. Починають з міста, але поволі безумовно перекинуть це й на село. Нові будинки по містах мусять будувати так, як приписує влада, та щоби можна в них жити спільно. А те спільне життя виглядає так:

По всіх містах Рад. Союзу з мешканнями дуже тісно. Людей все більшає, старі будинки валяться, а нових ніхто не будує. Бо, як відомо, всі будинки повідбирано від їх власників і будинками завідують всякі там комітети. Готовим завідувати то є кому, але зіпсоване направити, чи зорудувати шось нове — за це вже вибачте. Тому колишні кілька-кімнатні помешкання поділено і в кожній кімнаті живе одна, а то й більше родин. Тепер окремі кімнати лучиться у більші помешкання і кожна родина не буде мати свого власного кута, а всі родини злучених кімнат будуть жити разом. Кімнати попризначується — одну на їдальню, другу на кухню, третю на спальню і т. д. Всі разом мають одну кухню, яка варить спільний обід, всі їдять разом в одній кімнаті, всі йдуть спати до одної спальні. Але ше є окрема кімната для дітей. Отже в тій кімнаті мають жити всі діти разом, а виховувати їх будуть не родичі лиш окремий вихователь.

Як бачимо, родичам відбирається право до дітей. Так, бо тепер у Рад. Союзі людина не має права й до своєї душі. Маленькі душі береться відразу під опіку влади, шоби зробити з них послушних рабів комуністичної влади. А старих — висилають на Соловецькі острови (каторга), або на Сибір, або просто до тюрем, коли їх душа не хоче чи не може примиритися з осоружним комуністичним ладом.

Ось вам і спільний казанець. Кому він подобається, то хай слухає комуністичних аґентів, а вийде на цьожу так, як наш селянин на Великій Україні, що діждався спільного казанця, а тепер — хоч з моста та в воду.

В обороні рідної землі.

Останніми роками якось трохи притихла була справа польської кольонізації на наших землях. Зокрема вичерпався земельний фонд для військової кольонізації і її зачіпалось час від часу лише у звязку з господаркою військових кольоністів, або як доказ вже заподіяної нам кривди. Лише польська ендецька преса нагадувала постійно потребу опіки над кольоністами і домагалась дальшої кольонізації наших земель. Тепер знову висунув це питання на порядок дня уряд і зголосив у соймі чотири нові законопроєкти про військову кольонізацію, якими хоче продовжити військову кольонізацію і поправити правний і матеріяльний стан дотеперішньої кольонізації.

Перший законопроєкт домагається, щоби з землі, яка призначена на парцеляцію, виділено новий запас для 600 військових осад. Другий законопроєкт бере в оборону тих військових кольоністів, які не осіли й не загосподарювали своїх осад і по закону стратили до них право; отже, щоби таким кольоністам віддати їх старі осади, або надати нові. Після цього законопроєкту мали би дістати землю й ті кольоністи, які осіли на покинених землях, а потім мусіли їх віддати власникам, які повертали домів. Крім цього, кольоністи, які незадоволені своїм наділом, мали би дістати кращу землю.

Третій законопроєкт домагається, щоби призначити для військових осадників бодай 17 фільварків, які держава викупила від власників, що повернули домів, як їх землю вже забрано, а яких по закону не можна віддати під безплатну військову кольонізацію. Четвертий законопроєкт домагається приділення для військової кольонізації якоїсь кількости землі на Виленщині.

Коли би ті всі законопроєкти стали обовязуючими законами, то це бувби страшний удар для нашого народу, зокрема для нашого селянства, яке і без цього голодує на своїх карловатих господарствах. Вправді наше убоге селянство не має змоги купувати дорогої землі при парцеляції, але все таки дещо купує, а головно має надію, що може хоч в будуччині зможе побільшити своє господарство. Намірена кольонізація відбирає йому і ту надію. Забирається йому останні запаси землі і розбудовується на них чужі господарства, щоби поволі зовсім витиснути його з рідньої землі.

Дотеперішня військова кольонізація виявила наглядно, що вона має лиш політичні цілі. Багато військових кольоністів зовсім не надається до праці на землі, багато є на добре платних державних посадах і землю арендує, дехто з них стратив через те навіть право до свого наділу. Один із законопроєктів бере в оборону навіть таких непотрібів і хоче їм ще раз надати землю, тоді коли наш селянин — добрий господар не може добитися доступу до землі.

Наші посли виступили дуже рішучо й гостро проти тих законопроєктів. Український Клюб зложив у соймі відповідну декларацію і заповів гостру боротьбу з новим посяганням на наші землі. Тепер розглядає ті законопроєкти комісія земельних реформ. Там то **пос. Луцький**, як представник Українського Клюбу, в довшій промові завважив передовсім, **що внесені урядом проєкти, які бажають в 10 літ по війні здобути дальші українські землі на військову кольонізацію, тоді, коли українське селянство загибає від малоземелля, є бомбою, яку кинув уряд поміж українське селянство. Український Клюб буде поборювати ці законопроєкти всіми засобами у соймі і поза соймом.** Коли боротьба українських послів у соймі й українського селянства в краю проти військової кольонізації українських земель не спричинить відкликання урядом оцих законів з дальших нарад комісії, **Українська Парляментарна Репрезентація відкличеться у цій справі до опінії світа, так як зробив це в своїм часі Генрик Сєнкевич з приводу німецької кольонізації на польських землях.** Свою промову закінчив пос. Луцький внеском на стягнення цих справ з денного порядку.

Найцікавіще те, що жадна польська партія не виступила проти тих законопроєктів, а польські соціялісти спромоглись лиш на внесення, щоби ті законопроєкти получити в один законопроєкт. Супроти гострої постави наших і білоруських представників наразі знято з порядку нарад перший законопроєкт — про створення нового запасу землі для військової кольонізації, а з іншими наші посли дальше воюють. Наради є дуже бурливі, а який буде їх вислід, наразі говорити трудно. Одно лише певне, що ми не сміємо засипляти справи і мусимо твердо стояти в обороні рідньої землі.

Замкнули православну церкву. В місті Острозі на Волині замкнено на приказ воєвідства православну братську церкву. Польська церковна влада має до цеї церкви претенсії і хоче перемінити її на костел.

На протиалькогольному фронті.

Протиалькогольний рух в Городенщині.

Заходами філії „Відродження“ в Городенці громадяни місточка Чернелиці розпочали боротьбу з алькоголем. Шинки опустіли і розлючені шинкарі почали грозити платничими наказами за борги. По рефераті проф. Міхняка дня 17 лютого поверх 500 людей вступило в члени „Відродження“. — В селі Поточисках після реферату проф. Яківчика про шкідливість алькогольних напитків дня 23 лютого вписалось до тов. „Відродження“ 150 членів. — В Серафинцях-Вознесенськім Куті відбулися 15 лютого загальні збори кружка „Відродження“. Реферати виголосили проф. Яківчик і проф. Міхняк. Вписалося 169 членів, з того 13 жінок. — В Серафинцях-Никольськім Куті 13 лютого зібралося в читальні „Просвіти“ 300 людей, що рішили вступити масово в члени „Відродження“. — У Вербівци 15 лютого були загальні збори „Відродження“. Членів вписалося 119. — Подібні збори були тогож дня в Олієвій-Королівці. Протиалькогольний реферат виголосив Р. Сербинський. Членів вписалося 95.

Статут тов. „Відродження“ підписали в Городенщині громади: Семаківці, Городенка, Фільварковий Кут, Тишківці, Глушків, Котиківка в Городенці і Торговиця.

Заходом філії „Просвіти“ в Городенці відбулася 18 лютого анкета делеґатів читалень, що рішили такі резолюції:

1. Виділ кожної читальні „Просвіти“ подбає, щоби в найкоротшому часі зорґанізувати в громаді кружок „Відродження“.

2. Всі забави, вечерниці, які відбуваються в читальні, мусять відбуватися без алькогольних напитків. Колиб виділ читальні не додержав цеї постанови, філія „Просвіти“ має скликати нові загальні збори і вибрати виділ, який цю постанову переведе в життя.

3. Всі культурні інституції так в Городенці, як і в повіті, взивається відбувати забави, вечерниці, просфори без алькогольних напитків.

Протиалькогольний рух в Рогатинщині.

Є недалеко Рогатина громада Дібринів, знане до недавна з бійок і авантур. В осени минулого року заходами голови чит. „Просвіти“ Паснака і пароха о. Скаскова повстав при читальні „Просвіти“ протиалькогольний кружок „Відродження“, до якого приступило 150 членів. З цею хвилею громада наче віджила. Коршма, до тепер все переповнена, опустіла, останні Різдвяні Свята обійшлися без бійок і авантур, танці і вечерниці в читальні відбуваються без горілки і пива; хрестини, весілля також без цьої отруї, а бідачисько шинкар, який не хотів уступитися з громадського будинку, тепер вже сам старається порозумітися з громадою та недовго вже в ній загріє.

Заходами рогатинської філії „Відродження“ повстали протиалькогольні осередки „Відродження“ в таких громадах: Бабухові, Бабинцях, Пукові, Фразі, Стратині, Виспі, Григорові, Заланові і Явчу. В Явчу в неділю 2 березня 120 мущин і жінок зложило святочно присягу в церкві, що не будуть вживати ніяких алькогольних напоїв, ні не будуть курити.

Протиалькогольний рух в краю.

В Саранчуках пов. Бережани повстав на Новий Рік цього року кружок „Відродження“, а парох о. О. Кордуба відібрав в церкві присягу від 750 людей, що не будуть вживати алькогольних напитків.

В Жулині пов. Стрий 44 господарів присягнуло в церкві, що не будуть пити ніяких алькогольних напитків, ні не будуть курити.

В Шульганівці пов. Чортків повстала при „Сільськім Господарі“ протиалькогольна секція, до якої вписалося 11 членів.

В Журавні над Дністром відбулося 30 січня протиалькогольне віче, на якім по рефераті проф. Ю. Каменецького ухвалено ряд резолюцій, які закликають читальні „Просвіти“ і кооперативи до боротьби з алькоголем.

В справах орґанізації протиалькогольних кружків „Відродження“, в справі передплати протоалькогольного орґану і протиалькогольної літератури, в справі плєбісцитів звертатися на адресу: „Відродження“, Львів, Ґродзіцких 4/III.

БОБУЛИНЦІ ПОВ. БУЧАЧ. **Розумні люди.** Гурт свідомих господарів і парубків числом 44 присягнули в неділю, 23. лютого ц. р., що не будуть пити горівки та інших алькоголів ані курити. Честь їм за те. Чи інші громадяни будуть дальше затроюватися алькоголем і нікотиною та марнувати гроші в таких тяжких часах?

В.

——o——

На орґанізаційному фронті.

З Центрального Комітету УНДО.

В суботу, 8. ц. м. відбулося засідання Центрального Комітету Українського Національно-Демократичного Обєднання. Звіт з діяльности Укр. Парляментарної Репрезентації виголосив пос. Волод. Целевич. Він також обговорив наше політичне положення під теперішну хвилю. По рефераті відбулась обширна дискусія, яка закінчилась однодушним приняттям внеску д-ра Ст. Витвицького, що одобрює всю політичну діяльність і тактику Української Парляментарної Репрезентації та висловлює їй повне довіря.

Справу уневажнених виборів у луцькій окрузі до сойму і в цілому волинському воєвідстві до сенату реферував голова УНДО пос. д-р Дм. Левицький. По рефераті відбулась дискусія, вислідом якої було однодушне приняття постанови про участь партії у виборах до сойму в 57. луцькій вибирчій окрузі та до сенату в волинському воєвідстві під національними гаслами обєднання і під прапором боротьби за виборчі успіхи листи ч. 18. Рівночасно рішено робити заходи в тому напрямі, щоби не допускати до боротьби між українськими національними листами.

З черги обговорено богато технічних справ, звязаних з виборами і передвиборчою акцією.

Накінець принято цілий ряд резолюцій ще до першого реферату посла В Целевича, а саме: 1) про політичне положення в Польщі: 2) в справі нової кольонізації; 3) в справі православної церкви у Польщі; 4) в справі колективізації на Радянській Україні і в справі переслідування религії на Україні та в цілому Рад. Союзі.

СТАРОСАМБІРЩИНА. 18. лютого ц. р. відбулася в Старому Самборі велика нарада громадських радних в справі оборони громадських бюджетів, заведення української мови по громадах і в справі винищення псів в деяких громадах як Тершів, Стрільбичі і інші. Присутніх було 223 осіб. Про громадські справи говорив сенатор о. Татомир. На нараду прибуло до 30 сельробів з наміром внести замішання в наради, але це їм не вдалося, а наради пройшли дуже поважно і річево. Винесено резолюції, в яких зібрані протестують проти стягання в теперішний тяжкий час дорогового податку, проти господарів повітового виділу і проти винищення псів в деяких громадах.

Селяне осуджують Сель-Роб.

ЗАЯВА.

Ми низше підписані заявляємо, що з нинішним днем не хочемо мати нічого спільного з партією „Сель-Роб“. Вправді досі ми ходили на їхні сходини, одначе ми були одурені приманчивими обіцянками платних сельробських аґітаторів. Останні події на Великій Україні отворили нам очи на цей рай, що його заводить червона диктатура. На доказ нашої національної свідомости осуджуємо зарівно нашу похибку, як переслідування Українців московськими большовиками.

Лисятичі дня 26. лютого 1930. р

Михайло Бойко, с. Федя Петро Кухар с. Андрія. Тижбір Михайло с Микoли. Дергало, Михайло. Андрій Климчук Іван Шуманський, Олекса Петрів, Андрій Снігур Василь Дмитрів, Михайло Шиш. Михайло Климчук, Петро Ковачів, Яків Шоробура, Іван Снігур, Михайло Шиш.

Для Рідної Школи.

Бл. п. о. шамб. Степан Городецький, заслужений діяч з Рогатинщини, записав да Рідної Школи 350 долярів, з того 50 дол. для ґімназії в Рогатині. Готівку 300 дол. кружок позичив місцевій Шкільній помочі на потреби будинку. Замісць відсотків буде бурса в цім будинку удержувати безплатно одного ученика із села Межигірці.

Бл. п. Степан Ґонета, що помер у Штернберґу, записав 4 морґи поля в Бороничах коло Перемишля для Рідної Школи.

По широкому світі.

АНҐЛІЯ хоче обстати за правом. В анґлійському парляменті пос. Тиртел запитав державного секретаря закордонних справ, чи уряд знає про переслідування православної церкви в Польщі. Секретар Гендерсон відповів, що жде в тій справі звіту анґлійського амбасадора в Польщі.

ІНДІЯ, анґлійська кольонія в Азії, нагадує вулькан, що може кождої хвилі вибухнути. Провідник індійських націоналістів Ґанді вислав до віцекороля Індії письмо, в якім домагається сповнення до 11. березня індійських домагань, інакше пічнеться війна, якої не видів історія. Ніякий індус не може почуватися анґлійським горожанином, лише горожанином незалежної Індії. Віцекороль відповів йому коротким листом, в якім зазначив, що на жаль такий виступ може довести до нарушення права і спокою. У відповідь на це відбулося велике віче, на якім Патель, товариш Ґанді, промовляв гостро проти Анґлії. Пателя арештовано. Тоді Ґанді видав відозву, закликаючи індійців до страйку і бойкоту анґлійських урядів. На одному вічу ухвалено резолюцію: „Здобудемо для Індії волю, або всі підемо в тюрму“. Індійців попирають більшовики.

В КИТАЮ нема кінця домовій війні. В Пекіні утворився новий китайський уряд, що станув до боротьби з урядом з Нанкіну. Новий уряд назвав себе ревізіоністичним. Він хоче визволитись від впливів комунізму й обєднати весь Китай в одну спільну державу. Анґлійський уряд рішив залишити свої війська в Китаю, щоб не допустити до нових заворушень.

КОМУНІСТИЧНІ БУЧІ, заповіджені з великим шумом в цілій Европі, скінчилися великим пшиком. Тільки в Берліні прийшло до бурливих заворушень, наслідком чого поліція вжила пальної зброї й одну особу вбито. Також в Галі вбито двох комуністів. В інших містах комуністичні бучі зовсім не вдалися. В Польщі тільки в Сяноці і Бидґощі прийшло до сутичок безробітних з поліцією. А тимчасом комуністи хотіли показати свою силу в Европі у відповідь на протести ріжних держав проти религійної боротьби в Радянщині.

Ріжні вісти.

— В Радянщині занедужало поверх 3 міліонів людей на плямистий тиф. Пошесть шириться з браку лікарів і лічниць.

— В місті Шінкай на Корсі згоріло кіно, причім згинуло 104 особи, а поверх сто попеклося.

— З приводу свята в честь Масарика в кількох містах Чехословаччини комуністи викликали бучу, причім поліція стріляла до товпи і ранила кількадесять осіб.

— Радянська влада перемінила в комуну 14 міліонів сільських господарств, а поверх 100 тисяч має перемінити в цьому році.

— На польських залізницях звільнено в останніх часах 30 тисяч службовців.

— У большовицькій амбасаді в Берліні вбито 5 російських емігрантів. Їх заманили підступом до амбасади, вбили й закопали в підземеллях давньої православної каплиці.

——о——

По більшовицькому.

В Москві є 40.000 осіб, яких зараховано до буржуазії, а які обідали в совітських їдальнях. Живностева секція московського совіту рішила, що це є нарушенням комуністичної ідеольоґії. На цій підставі московський совіт заборонив їдальням видавати обіди тим особам, які не належать до робітничих кол. — Одним словом, кого з небажаних собі людей ще не розстріляли, то хотіли би виморити голодом.

Нищать більшовики, нищать і більшовиків. За останніх три місяці було по селах Рад. Союзу 600 нападів на більшовицьких урядовців. З того 480 нападів скінчилося вбивством представників уряду.

Тайна одного двора.

В Перемишлі ведеться судова розправа проти 54-літного дідича з Пітрич пов. Золочів, Тадея Рильського, вислуженого майора за вбивство своєї жінки. Злочин стався 2. жовтня 1927 р.

Убита мала 53 роки. По своїй тітці дістала фільварок у Пітричах і вийшла замуж за дідича Ясінського. В 1924 р. розійшлася зі своїм чоловіком, перейшла на протестантизм і вийшла замуж за майора Рильського, надіючися від нього дітей. Однак завелась на ньому гірко, бо Рильський був страшним гулякою і марнував маєток жінки. Їздив часто до Львова та Варшави, пропускав гроші, заставляв дорогоцінности жінки і робив на всі боки довги. Жінку лаяв послідними словами, бив і тягнув за волося. На удержання давав їй всього 70 зол. місячно.

Нещасна жінка постановила розвестися, видержавити фільварок і замешкати в своїй камениці у Львові. Дня 3. жовтня мала виїхати до Львова, щоби підписати контракт, яким видержавила фільварок одній фабриці за річним чиншом 36 тисяч, платним до її рук. Однак до того не дійшло, бо 2. жовтня по полудни найшли її в дуплі ясеня у своїм парку з простріленою головою. Рильський, убравшись в мундур майора, закликав поліцію, сказав, що це самовбивство і на тім скінчилося.

По десятьох місяцях зголосився на поліцію в Золочеві перший чоловік Рильської, Ясінський, і заявив, що Рильську вбито. За свідка подав бувшого управителя фільварку Раставецького, котрий бачив, як Рильський вийшов з жінкою до парку, потім чув два стріли і бачив, як до хати ішов швидко уже сам Рильський. На домагання Рильського золочівська прокураторія зарядила проти Ростоцького доходження за фальшиві зізнання. Тоді Ростоцький покликався на двох інших свідків, котрі зізнали те саме.

Тепер справою занялася львівська прокураторія, яка відобрала справу золочівському судови і передала судови в Перемишлі. Слідчий суддя з Перемишля виїхав до Пітрич, він кілька тижнів точні доходження на місці і приказав арештувати Рильського та відставити до перемиської слідчої вязниці.

До розправи покликано 63 свідків. З їх зізнань виходить, що самовбивство Рильської є виключене. Рильського представляють людиною брутальною, що не числиться з вимогами людської моралі. Бив службу і людей в селі, ширив деморалізацію, а також записався в памяти з часів українсько-польської війни, коли страшно знущався над полоненими українцями.

І такі люди голосять світови, що панські двори є розсадниками культури на нашій землі.

З господарської практики.

Як поратувати слабі пні на весну.

Кождому пасічникови приключиться, що на весну деякі улиї мають дуже слабу силу. Такі улиї не поправляться самі зі себе. В улию є за мало пчоли, щоби могла розсісти широко і витворити стільки тепла, щоби червлення йшло скоро, і тому тримається матка з червленням ледви на кількох плястрах, з чого очевидно пчоли не може прибути багато.

Найлегче є пчолу слабу в силу запомогти в рямкових улиях в цей спосіб, що в часі, коли цвите яблінка і ріпак, виймається з улиїв, що в силу є кріпкі, одну бодай рамку з червом крити, дозрілим, що виколюється за день, і вкладається ту рамку улию слабому при його черві. Ся молода пчола буде великою запомогою такому слабому улию, і він прийде до сили скоро. Цей спосіб можна за пару днів ще раз повторити, коли хочемо скорого і значного приросту сили, беручи рамку зі зрілим червом з іншого кріпкого улия.

Хто має пні прості, без рамок, цей може свої слабі пчоли скріпити, переставляючи і зга́даним висше часі на місце слабого улия улий з великою силою, а на його місце улий з силою слабою. Однак улиї мусять бути з вигляду подібні до себе, а особливо вилет-очко мусить бути таке саме, в рівній висоті і звернене точно в ту саму сторону, в яку був звернений вилет попереднього улия. Тоді до улия слабого перейде багато пчоли з сильного пня. Переставляти пні треба в соняшне полудне, коли найбільше пчоли в роботі, щоби як найбільше пчоли злетіло до переставленого слабого улия.

В часі цвіту яблінок мають всі улиї ту саму вонь в середині, а надто пчола, що вертає в полудне з поля, є вже змучена, в улию переставленім не розглядається богато; отже й нема страху, щоби стяла матку. Однак є конечним, щоби улий слабий, переставлений на місци сильного, мав однаковий вигляд і однаково було уставлене вилет-очко.

М. Бардеґа.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Податкові полекші для рільників.

Міністер скарбу в обіжнику з дня 4. лютого ц. р. ч. Д. Ф. 2087/1 признає рільникам з огляду на тяжке положення хліборобства рільникам в плаченню податків такі полекші:

1. Рільникам, які в дни 1. січня ц. р. залягають з заплатою ґрунтового, доходового чи маєткового податку в квоті понад 100 зол., розкладається сплату тих залеглостей на чотири рівні рати платні в місяцях березні, червні і вересні 1930 року та в січні 1931 р. З цеї полекші буде в практиці користати лише невелика скількість заможніщих селян.

2. Рільникам, які в дни 1. січня ц. р. залягають з заплатою ґрунтового, доходового чи маєткового податку в квоті понижче 100 зол., розкладається сплату тих залеглостей на дві рівні рати, платні в місяці вересни 1930 р. в січни 1931 р. З цеї полекші повинні користати всі ті українські селяни, що залягають з заплатою податків.

3. Від залеглостей під 1. і 2. побиратиметься відсотки за відрочення в висоті місячно 1% (при доходовому і маєтковому податку) зглядно ½% при ґрунтовому податку.

4. З поданих полекш можуть користати тільки ті рільники, які заплатять в законних реченцях біжучі ґрунтові, доходові і маєткові податки за 1930 р.

5. Кожду заплачену в приписаному реченци рату залеглостей стягається примусово разом з коштами екзекуцій і карами за проволоку.

Згадані полекші є загальні і їх мається пристосовувати з уряду. Тимто не треба вносити прохань про признання тих пільг.

Полекші відносяться не лише до державних податків, але і до самоуправних додатків до державного ґрунтового і доходового податку.

НОВИНКИ.

— **Політичні вязні в Коломиї** проголосили голодівку з причини безконечного продовжування слідства.

— Проти людового дому. До села Городенки, пов. Підгайці приїхали делеґати повітової ради і зі Львова, щоб в цім українськім селі заложити польський дім людовий. Делеґати стали радити з війтом, але підчас наради невдоволені селяни напали на дім війта і заявили, що недопустять до будови людового дому. Навіть коли явилась поліція, селяни приневолили їх відступити, а один поліціянт мусів сховатися аж на стрих. Вкінци прийшла поліція з Вишнівчика й арештувала 5 осіб.

— **Безробіття в Польщі.** Число безробітних в Польщі виносить поверх 300 тисяч осіб.

— **За спроневірення.** Перед окружним судом в Тернополі відбулася 27. лютого карна розправа проти громадського писаря Бортніка і війта Яна Бяловонса з Ігровиці пов. Тернопіль за спроневірення податкових грошей і грошей з каси Стефчика. Бортніка засуджено на 16 місяців, а Бяловонса на 8 місяців тяжкої вязниці. Бяловонс був польський діяч і промовляв на всіх польських обходах і нарадах. Оба засуджені вислугувалися старостві й повітовому виділови.

— **Смертний присуд у Самборі.** Перед судом присяглих у Самборі відбулася розправа проти чотирох людей, що вбили жінку управителя школи в Старім Самборі, Марію Шималу. Герштa цеї спілки Ничипора засуджено на кару смерти через повішення, його жінку Петронелю на 7 літ, Гриндзяка на 12 літ, а Гашука, що вдає божевільного, віддано лікарським дослідам.

— Сумна парада. Підчас ювилейної паради в честь Масарика в Празі ударили на себе два військові літаки і запалившись від бензини, впали на землю. Погибло чотирьох летунів.

— Велика крадіж. До почтового уряду на головнім двірци у Львові закралися в ночи злодії і забрали кілька пакунків з почтовими значками вартости 400.000 зл.

— Вояк бандит. Військовий суд в Берестю засудив вояка 80 п. Станислава Бобика на кару смерти за те, що нападав на селян і грабив їх, лякаючи їх крісом. Його розстріляно.

— Влом до церкви. В селі Чумалях, повіт Збараж закралися злодії до церкви, розбили дві скарбонки і вкрали 300 золотих.

— Купецькі порахунки. У Львові застрілив на вулиці купець Хаім Барах свого спільника Йосля Вішінга. Причиною були непорозуміння в інтересах.

— Конець дефравданта. Урядовець коломийської електрівні, Станислав Бобольський, кинувся під потяг зі страху перед карою за крадіж 2.000 зол.

— Всюди крадуть. Перед окружним судом в Познані ведеться процес проти пятьох урядників залізничої емеритальної каси. Вони так господарили в цій касі, що наразили її на страту 6 міліонів золотих.

— **Велика повінь.** В полудневій Франції наслідком великих дощів виступили ріки з берегів і заляли кількадесять сіл і міст. Згинуло поверх 700 осіб.

— Сумна доля королевої. Бувша сербська королева Наталія Обренович, жінка короля Міляна, живе доси в Парижи. Вона зійшла на таку нуждарку, що жебрає на вулицях міста. Її сина, короля Олександра та його жінку Драгу вбили тому 27 літ військові заговірники, щоби впровадити на королівський трон Петра Караджорджевича, батька теперішного короля.

— **Більшовикам не стає мяса.** Більшовицька влада заборонила всім реставраціям у Москві видавати на протязі 11 днів у місяці мясні обіди. Те саме мається завести в Харкові і инших більших містах. Довели хліборобську країну, що вже й мяса на їжу не стає.

ДОПИСИ.

БРОДИ. (Загальні Збори Філії „Просвіти“). Просвітянська робота у брідському повіті підупала. На протязі 2-ох літ Загальні Збори Філії „Просвіти“ скликано шойно на вимогу громадянства до головного Товариства. Але ці Збори влада розвязала і знову справа на довший час заглохла. Шойно, коли з Бродів виїхав б. голова др. Чировський, який про філію не турбувався, тоді заступник голови о. Рудкевич скликав на 16 січня ц. р. Загальні Збори Філії. Збори були дуже чисельні. Приїхало біля 150 делеґатів з повіту. Сельроби, ялих було до 10 осіб з двох сіл — з Чехів і Поникви, під проводом свого ватажка, дикого кандидата на посла Назаревича, почали розводити на Зборах свою демагоґію, але безуспішно. Вибрано новий виділ філії з головою о. Клепарчуком з Черниці. Заступником голови вибрано студ. Юрка Чубатого, голову „Молодої Громади“. Є надія, що під проводом нового виділу філії „Просвіти“ оживе просвітянська робота в цілому повіті.

ЗАСТІНОЧЕ, ПОВ. ТЕРЕБОВЛЯ. **Як укладають виборчу листу.** Село Застіноче має понад 75% українців. І стільки є їх всюди, де лиш мають вони який обовязок. Зате число їх незвичайно маліє, коли йде про їхнє право. Ось керовник громади й управитель школи укладали виборчу листу. І уложили її так, що українці мусіли безлічю реклямацій боронити свого права, але й реклямації остали без успіху. А були там такі цвітки: греко-католицькому парохові вписано в I колі доходового податку 854, а в II колі 156. Ціла податкова сума в листах є 4621, отже сума 854 надає право вірильного голосу. Згідно з законом та сума не вчисляється до суми податків I кола, а тим самим мусить основно змінитися ціла листа. Але реклямації на це не узгляднено. Також староство не узгляднило рекурсу, бо, мовляв, ухвала реклямаційної комісії оперта на правних приписах і проти неї можна лиш скаржитись до Найв. Трибуналу без права дальшого відклику. Отже з найменшою дрібницею йди, українче, аж до Найв. Трибуналу!

Островецький.

Нові книжки і видання.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, популярно-науковий журнал, ч. 6. Видає тов. „Просвіта“, Львів, Ринок 10.

ВІДРОДЖЕННЯ, орґан українського протиалькогольного і протинікотинового руху, ч. 2. Львів, вул. Гродзіцких ч. 4.

УКРАЇНСЬКА РЕФОРМАЦІЯ, релігійно-освітний місячник, ч. 3. Львів, вул. Піскова 38.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР, орґан тов. „Сільський Господар“, ч. 5. Львів, вул. Зіморовича ч. 20.

—о—

Змарнували півтора міліярда.

В 1928 р. викурили в Польщі тютюну, папіросів і цигар за 668 і пів міліона золотих. В тім самім часі випили горілки за 573 міліони золотих. До того треба додати спожиття заграничних напоїв, як вина, коняки і т. д. На ці напої пішло коло 33 міліонів зол. А де пиво? В тім самім році випили 251 міл. літрів пива вартости 351 міліонів 470 тисяч.

Разом на напої і тютюн видали в 1928 р. коло 1 міліярда 626 міліонів золотих або 182 міліони 665 долярів. Не вчислені сюди видатки на тутки, папірці і сірники.

Найменше спожиття спірту припадає на тернопільське воєвідство, найбільше на Варшаву. На кождого мешканця столиці припадає коло 6 літрів спірту річно. Коли наш нарід прийде до того розуму, що цілком перестане пити алькоголь і курити?

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 35·25—36·25, збірна 32·25—33·25, жито 17—17·50, ячмінь 16·25—16·75, овес 16 до 16·25.

НАБІЛ: Маслосоюз платив кооперативам 11. березня: масло експортове солене і несолене 5·30, молоко 0·34, сметана 1·80, яйця копа 5·20.

ГРОШІ: Доляр амер. 8·90, канад. 8·81, чеська корона 0·26, рум лев 0·05, астр. шілінг 1·25, фанц. франк 0·34, фунт штерл. 43·50, червінець 15.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.